

ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСТЫҚ
ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ГАЗЕТ

Сыр бойы

№50-51
(19533-19534)
7 сәуір,
сенбі
2018 ЖЫЛ
www.syrboyi.kz

1929 жылдың 1 шілдесінен шығады

ПРЕЗИДЕНТ

АСТАНА - АЛАШТЫҢ АЙБАРЫ

Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаев елорданы одан әрі дамыту мәселелері жөнінде кеңес өткізді. Жиында Мемлекет басшысы Астананың құрылысы мен қалыптасу тарихының кезеңдеріне тоқталып, осы үдеріске қатысқандардың барлығы да бұған зор үлес қосқанын ерекше атап өтті.

— Біз бабаларымыздың арманын орындап, Сарыарқаның төрінде астанамызды салдық. Әсем қала тұрғызып, оны бүкіл әлемге паш еттік. Астана бүкіл халқымыздың мақтанышына айналды. Көптеген адам мұнда ауа райы жағдайына қарамай, тынымсыз еңбек етті, — деді Қазақстан Президенті.

Елбасы Астананың айрықша мәртебеге ие болып отырғанын және оның әлемдік аренадағы беделі зор екенін айтты.

— Біз тарихи тұрғыдан қысқа мерзім ішінде тиісті инфрақұрылымды бар, миллион адам мекендейтін нағыз мегаполис тұрғыза алдық. Астана — бүкіл жер шарының назарын өзіне аударып, әлемдік деңгейдегі маңызды шаралар өткізе алатын дүние жүзіне танымал қала, — деді Нұрсұлтан Назарбаев.

Кеңес барысында Астана қаласының әкімі Ә.Исекешев қаланың инфрақұрылымын дамыту және трансформациялау, сондай-ақ әлеуметтік нысандарды салуға қатысты жобалардың іске асырылуы жөнінде есеп берді. Атап айтқанда, Ә.Исекешев денсаулық сақтау саласына цифрлық технологияларды енгізу, тұрғын үй нысандарын салу, әлеуметтік жобаларды іске асыру, жаңа энер-

гетикалық модельді енгізу, сондай-ақ қаладағы экологиялық ахуалды жақсартуға бағытталған жұмыстарды жүргізу барысын баяндады.

Мемлекет басшысы есепті тыңдап, тартылған инвестиция көлеміне, шағын және орта бизнестің өркендеуіне қатысты қол жеткізілген бірқатар экономикалық көрсеткіштерге оң баға берді.

— Астана — еліміздегі ең қарқынды дамып келе жатқан қала. Тұрғындарының саны 1 миллионнан асты. Халық санының өсуімен қатар тұрғын үй құрылысы да жаңданып келеді. 20 жыл ішінде 20 миллион шаршы метр тұрғын үй, 53 жаңа мектеп және 26 аурухана пайдалануға берілді, — деді Елбасы.

Мемлекет басшысы Астананың елімізді және экономиканың жекелеген секторларын одан әрі өркендету жолындағы маңызды рөлге тоқталды.

— Қала салу жөніндегі шешімді дұрыс қабылдадық. Астана экономиканың әрі қарай дамыту, халық санын көбейту, ғылым, техника және инновация салаларын ілгерілету ісіне тын серпін берді. Елорда құрылысына жұмсалған барлық қаражаттың қайтарымы болды, — деді Қазақстан Президенті.

Нұрсұлтан Назарбаев барша қазақстандықтарды қол жеткізген жетістіктермен ішкелмей, «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты Жолдау мен «Президенттің бес әлеуметтік бастамасы» аясындағы жұмыстарды жалғастыруға шақырды.

Сонымен бірге, Мемлекет басшысы қала әкімшілігінің және уәкілетті мемлекеттік органдардың ерекше назар аударуын талап ететін мәселелерге арнайы тоқталды.

Атап айтқанда, Елбасы шағын және орта бизнес кәсіпорындарының өкілдері арасында жазғы сәуір алаңдарын пайдалану ережелеріне қатысты ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын жүргізуді тапсырды.

Нұрсұлтан Назарбаев ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлердің тиімсіз пайдаланылып жатқанына, сондай-ақ көтерме және бөлшек сауда орындарын ұйымдастыруға қатысты проблемаларды да атап өтті.

Сонымен қатар, Мемлекет басшысы азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету, туристік нысандарды тиімді пайдалану, «Серге» жүйесін қолдану, ескі және апатты жағдайдағы тұрғын үйлер мәселесін шешу, еліміздегі мегаполистердің стратегиялық даму мәселелеріне тоқталды.

— 2050 жылға дейін тұрғындар саны Алматыда 2,5 миллионға, Астанада 2 миллионға, Шымкентте 1,5 миллионға жетуі керек. Бұл қалалар өсіп-

өркендеу мекеніне айналып, оларда әлемдік деңгейде қызмет көрсететін болады. Басқа қалалардың да өздерінің даму бағдарламалары болуға тиіс. Үкімет бұл мәселені зерттеуі қажет, — деді Қазақстан Президенті.

Нұрсұлтан Назарбаев тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы саласына уақытылы бақылау жасауды қамтамасыз ету қажеттілігін айтып, қалада көлік тұрақтарын салу мәселесін қарастыруды тапсырды.

Мемлекет басшысы Кемерово қаласында болған қайғылы жағдайды еске салып, халықтың қоғамдық орындардағы қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселесіне назар аударды.

Қазақстан Президенті энергиямен қамтамасыз ету саласында «ӘЖҚПО-2017» көрмесінің озық тәжірибелерін пайдалану қажеттігін атап өтіп, қаланы газбен қамту жүйесін құру мәселесін қарастыруды тапсырды.

Кеңес барысында көлік инфрақұрылымы мен жеңіл рөлесті көлік желісінің құрылысын дамыту, демалыс орындары мен білім беру нысандарын салу, қаланың экологиялық проблемаларын шешу және қалдықтарды қайта өңдеу мәселелері де талқыланды.

Жұмыс соңында Нұрсұлтан Назарбаев электр қуатымен жүретін экспериментті «IVECO Neuliz» маркалы жаңа автобусты көрді.

САПАР

Өңір дамуына оң баға берді

Бейсенбі күні ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаттары Дархан Мыңбай, Абзал Ералиев, Балайым Кесебаева, Наталья Жұмаділдаева, Фахриддин Қаратаев, Амангелді Дәуренбаев жұмыс сапарымен Шиелі ауданында болып, бірқатар нысандарды аралады.

Алғашқы нысан Көкшөкпе ауылдық округіндегі жылжымайтын болды. Аумағы 35 сотық болатын жылжымайтын болды осыдан он жыл бұрын қаланған. Мұнда жылына 20 тонна қияр, 10 тонна қызанақ алынады. Өткен жылдың қазан айында тамшылатып суару әдісі бойынша 18 сотық жерге сарымсақ егілген. Өнімді жинау сәуір айының соңына жоспарланып отыр. Бүгінде жылжымайтын 4 азамат тұрақты жұмыспен қамтыла, маусым уақытында олардың қатары 8 адамға толысады. Бұл туралы халық қалаулыларына кәсіп иесі Ербол Жемісбаев баяндап берді.

Мұнан кейін депутаттар “Мөддір и К” толық серіктестігінің құс фермасы жұмысымен танысты. Жергілікті халықты жұмыспен қамтып отырған ферма 2016 жылы іске қосылған. Жалпы құны 165 млн теңгені құрайды. Қазіргі таңда тәулігіне 20 мың дана жұмыртқа өндіреді.

— Біз құс шаруашылығын қолға алу арқылы облыс көлемінде жұмыртқа бағасының төмендеуіне өз үлесімізді қосудамыз. Алдағы уақытта ет бағытындағы құс өсіруді жолға қойып, жылына 65 тонна құс етін өндіру жоспарда бар, — деген серіктестік басшысы Насырбек Мырзабеков халық қалаулыларына шағын кәсіпін одан әрі дөңгелентуге мемлекеттен субсидия беріле деген тілегін жеткізді.

Өңіріміз үшін маңызды зор нысандардың жұмысымен танысқан депутаттар атқарылып жатқан жұмыстарға оң баға берді.

— Осы аймаққа келгені барлық саланың жұмысымен танысып келеміз. Қай жағынан алсақ та, Сыр өңірінің даму қарқыны басым. Бүгінгі Шиелі ауданының тыныс-тіршілігі осының бір дәлелі. Кәсіпкерлердің ауылдың өркендеуіне үлес қосуы мені қуантады. Екі кәсіпкер де табиғи таза өнім ұсынып отыр. Бұдан өзгелер үлгі алуы керек, — дейді Дархан Мыңбай.

Жалпы жұмыс сапары барысында халық қалаулылары кәсіпкерлер тарапынан түскен сұрақтарға жауап беріп, ұсыныстарын тыңдады.

Мейрамгүл ДАУЫЛБАЙҚЫЗЫ,
“Сыр бойы”.

Айнадай болса айналаң...

Қала келбеті тек қана сан-сәулеті келіскен ғимараттармен, жасыл желекті саябақпен өлшенбейді. Күн сайын көркейіп келе жатқан Қызылорданың ажары оның тазалығына тікелей байланысты. Бұл мақсатта атқарылып жатқан жұмыс сан алуан. Қалада көктем шығысымен тазалықты ретке келтіру ісі ширай түсіп, серпінді сенбіліктер жүргізілуде. Ал, қысы-жазы тыным таппай қолына сыпырғы, күрек ұстайтын тазалықшылар жайлы әңгіме бөлек. Себебі, санитарлық қызметпен айналысатын «Қызылорда тазалығы» ЖШС жұмысшылары шақырайған күннің, шытынаған аяздың, сіркіреген жауынның астында да жұмысын тоқтатқан емес.

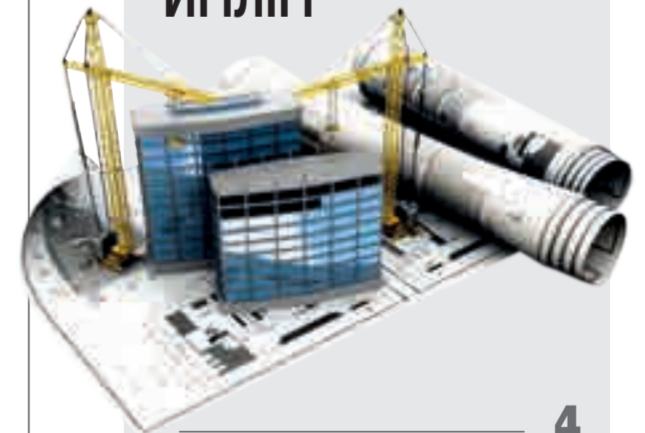
— Серіктестік қаланың күнделікті қоқысын арнаулы қоқыс алаңына шығару, қаладағы негізгі және тармақ көшелер мен тұрғынжайлар маңының күнделікті тазалығы, абағандырылуы, аулалардағы, көше бойындағы ағаштарды бұтап, қыркы, бейберекет өскен шөптер мен құрайдан арылту секілді бірқатар жұмыстарды атқарады. Техникалық база толығымен арнайы тазарту көліктерімен жабдықталған. Соның ішінде қыста қар тазалауға арналған шетқа тракторлар мен КамАЗдар, чистиктер, трейдлерлер, қала көшелеріне су себетін, қоқыс тигіші көліктер бар. Қоқыс тазалайтын көліктердің көпшілігі көрші Ресейден әкелінген.

6-бет

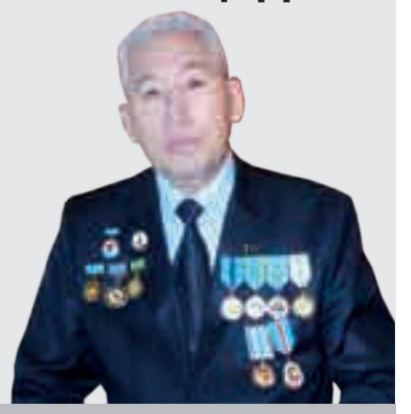
2 КӘСІПКЕРЛІКТІ ДАМУҒА КӨП МӘСЕЛЕНІҢ ТҮЙІНІН ШЕШЕДІ

3 БІР КҮННІҢ ІСІ - МЫҢ КҮННІҢ ИГІЛІГІ

4 ҚАЛАМ ҚАНАТЫНДАҒЫ ҚҰДІРЕТ

ЖАСТАРҒА
АРНАЛҒАН
ЖОБАЛАР

Кеше өңірге жұмыс сапарымен келген Білім және ғылым министрлігінің жауапты хатшысы А.Өрсариев облыстық білім басқармасы, білім саласындағы бақылау департаменті қызметкерлері және облыстық білім беру ұйымдарының, облыстық оқу-әдістемелік орталық, мамандандырылған мектеп, мектеп-интернат, колледж басшыларымен кездесіп, саланың жетістіктерімен танысты. Облыстағы білім беру нысандарының жұмыстарын көріп, жастарға арналған екі жобаның жайына қанықты.

Басқосуда облыс әкімінің орынбасары Р.Үсетов ағалы жобалар туралы тарапты айтып берді. Оның бірі – «Startup Bolashak (Стартап Болашақ): Менің арманым» байқауының аймақтық іріктеу кезеңі. Байқау 2015 жылы 20 шілдеде Білім және ғылым министрлігі және «Болашақ» қауымдастығы «Бөйтерек» холдингінің қолдауымен, «Даму» қорымен бірлесіп жарияланды. Содан бері оған 16-35 жас аралығындағы тұлғалар, сондай-ақ құрамы 5 адамға дейінгі жобалық топтар қатысуда.

«Startup «Bolashak» конкурсының барысы «Хабар» телерадиосында көрсетілуде. Жоба өмір сапасын арттыруға бағытталған, қоғамдық маңызы бар, алдыңғы қатарлы білім алуын арқасында еліміздің әлеуметтік-экономикалық өміріне технологияларды енгізуге негізделген жас кәсіпкерлердің бизнес бастамаларын қолдауға бағытталған. Қазір осы жобаның үшінші маусымы өтіп жатыр. Қорық ата атындағы мемлекеттік университеттегі облыстық іріктеу кезеңі үш күнге созылады. Оған биыл бірінші рет колледж студенттері де өздерінің бизнес стартаптарын ұсынады.

Екінші жобаны Білім және ғылым министрлігі Дүниежүзілік банкпен бірлесіп іске асырып жатыр. «Жастар корпусын дамыту» жобасы оларды қоғам өміріне тартуға және олардың қоғамдық пайдалы қызметке қатысуына, жас адамдарды өмірлік маңызы бар дағдыларын және олардың бастамашылығын дамытуға бағытталған. Жоба шеңберінде қазақстандық жастар гранттық конкурсына қатысуға өтінім бере алады, гранттың ең көп сомасы 1 млн теңгені құрайды. Оған қоса қатысушылардың барлығы 40-60 мың теңге мөлшерінде ай сайынғы стипендия алады.

Жобаға жалпы білім беру мектептерінің оқушыларынан басқа 14 пен 29 жас аралығындағылар шақырылады. Ерекше басымдық жұмыс істемейтін және оқымайтын немесе жұмыс істейтін қатысушыларға беріледі.

Облыс әкімінің орынбасары осы жобаларға колледж студенттерін белсенді қатысуға шақырып, жұмысты ұйымдастыруды колледж басшыларына тапсырды.

Білім және ғылым министрлігінің жауапты хатшысы ең алдымен аталған ведомствонің білім және ғылым саласындағы бақылау комитетіне қарасты облыстық білім саласындағы бақылау департаментінің жана басшысы Е.Қарабаевты таныстырды. Жана басшы білім саласында жұмыс істеп, тәжірибе жинақтаған. Қазақ Ұлттық университетін, Д.Қонаев атындағы жоғары оқу орнын бітірген және «Болашақ» бағдарламасымен шетелде білім алған.

А.Өрсариев іске асып жатқан екі жобаның мән-маңызына тоқталып, мамыр айында «Startup «Bolashak» жобасының ширек финалы, ал қыркүйекте финалы өтетінін айтты. Ал «Жастар корпусын дамыту» бойынша 2020 жылға дейін 8 мың жастың әлеуметтік маңызы бар бизнес-жоба ұсынып, іске асыруына мүмкіндік беріледі.

Біздің аймақта стартап жобаларды жүзеге асыруда мақсатты жұмыстар қолға алынған. Қазір IT парк құрылысы аяқталуға жақын. Халықаралық ұйымдардың сараптамаларына қарағанда, өңір оқушыларының жаратылыстану және математика пәндері бойынша білім деңгейі республикалық көрсеткіштен жоғары. Сондай-ақ облыс басшылығы сол жағалаудан даярдығы балаларға арнап физика-математика мектебін салу туралы ұсыныс айтты. Бұл бастамалар жастардың жарқын болашағына жол ашады.

М.МЕРЕЙ.

БАҚЫЛАУ
ДЕПАРТАМЕНТІНДЕ
ЖАҢА БАСШЫ

Қызылордада ҚР Білім және ғылым министрлігінің жауапты хатшысы Арин Өрсариевтің облыстық білім саласы қызметкерлерімен кездесуі өтті. Кездесу барысында облыс бойынша облыстық білім саласындағы бақылау департаментінің жана басшысы Ерлан Жағырұлы Қарабаев таныстырылды.

Е.Қарабаев 1983 жылы туған. Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетін «асясааттанушы», Д.Қонаев атындағы университетті «заңгер» мамандықтары бойынша бітірген. «Болашақ» халықаралық стипендиясымен шетелде білім алған. «Конфликтология, қауіпсіздік және даму» магистрі ғылыми дәрежесі бар.

Еңбек жолын 2004 жылы Орталық-Азиялық ақпараттық жүйесінің баспасөз хатшысы қызметінде бастады. 2005-2008 жылдары «Елімай» жастар қоғамдық бірлестігі студенттік кеңесінің төрағасы, «Өмір жігері» ЖІПС РК (пиар) және жарнама жөніндегі басқарма басшысы, «Тімді сағат орталығы» қоғамдық бірлестігінің саяси талдау жөніндегі кеңесшісі, «Қазатомнеркөсіп» ҰАҚ» АҚ РК бойынша басқармасының жетекші маманы. 2008 жылы облыстық ішкі саясат басқармасының бас маманы және бөлім басшысы. 2009 жылдан бастап орталық және жергілікті атқарушы органдарда басшылық лауазымдарда жұмыс істеген.

2016 жылдың қазан айынан бастап облыстық білім басқармасы басшысының орынбасары қызметін атқарып келеді.

СҰХБАТ

Койнауы тоқсан тарау тарихи мекен – Қазалы өңірінің даму қарқыны көпті қуантады. Қай салада болмасын, толымды тірлік атқарылып, серпінді жобалардың оң нәтижеге бастағанын байқайсыз. Қазалылықтардың тыныс-тіршілігімен танысу мақсатында жуырда құт қонған өлкеге ат басын бұрдық. Әдейілеп барған соң аудан әкімі Мұрат Ергешбаевқа жолығып, біткен іс пен кезегін күткен іс туралы әңгімелескен едік.

шығару керек. Озық ойлы жастардан осындай ұсыныстар түсіп жатса, қолдап-қуаттауға әзірміз.

– Жеке қабылдауыңызға тұрғындар көбіне қандай мәселемен келеді?

– Жұмыс сұрап келетіндер басым. Жоғарыда айтқандай, бітірген мамандықтары бойынша нарықта сұраныс бола бермейді. Дегенмен, барынша көмектесуге тырысамыз. «Нәтижелі жұмыспен қамту және жаппай кәсіпкерлікті дамыту» бағдарламасының мүмкіндіктері туралы айтып, кәсіпкерлікке бағыттаймыз. Адам өзінің икемі бар, жақсы көретін кәсібімен айналысса, белгілі бір жетістікке жете алады.

– Мұрат Нәлхожаұлы, ауданды газдандыру жұмысы қай бағытта жалғасады? Қазалы қаласы мен ауылдардың халқы да үміттеніп отыр...

– Қазіргі күні Әйтеке би кентіндегі үй-жайлардың 65 проценті табиғи газға қосылған. Тағы бір көшеге газ желісін тарту мүмкіндіктерін қарастырып жатырмыз. Сәтін салса, ол биыл іске

қосылады. Аймақ басшысының тапсырмасымен біз Қазалы қаласы мен Әйтеке би кентін қосып, екі аралықты үлкен орталыққа айналдырсақ дейміз. Газ, су құбырын, электр желісін тарту, жол салу сияқты шаруаны бастап кеттік. Осылайша газды Қазалы қаласына дейін жеткізу жоспарда бар.

Қазалы қаласын газдандырудың жобалық-сметалық құжатын әзірлеу мақсатында облыстық және республикалық бюджеттің мүмкіндіктерін қарастырып жатырмыз. Кентте 45 мың, Қазалы қаласында 8 мың түтін барын ескерсек, жобамыз жүзеге асқан жағдайда 55 мыңға жуық отбасы от жағып, күл шығарудың бейнетінен құтылады. Оған қоса Ф.Мұратбаев ауылында тұратын жеке кәсіпкер өз күшімен ауылды газдандырудың жобалық-сметалық құжатын дайындауға ынта білдіріп отыр.

– Қазалы қаласы мен Әйтеке би кентінің аралығына қазірдің өзінде үйлер мен ғимараттар түсе бастағаны...

– Екі аралықта тұрғын үй салу мақсатында жер телімдері белгіленді. Жыл басында аудандық аурухана мен сот ғимараты пайдалануға

Мұрат ЕРГЕШБАЕВ, Қазалы ауданының әкімі:
КӘСІПКЕРЛІКТІ ДАМУ
КӨП МӘСЕЛЕНІҢ ТҮЙІНІН ШЕШЕДІ

– Осы күні елімізде кәсіпкерлікті дамыту негізгі міндеттердің біріне айналды. Мемлекет қолдауының кемі жоқ. Мұрат Нәлхожаұлы, бұл «қазақ жылқау» деген тіркесті қаншалықты сегінете алды деп ойлайсыз.

– Бұл тіркес Абайдың заманынан, тіпті одан әріден келе жатыр. «Кедейлік үш ағайынды болады, – дейді Мәшһүр Жүсіп. – Үлкені – кежірлік, ортаншысы – еріншектік, кенжесі – ұйқы». Осы үшеуін және алған адам кедейліктен құтылады. Қазақтың санасында соңғы жылдары сілкініс пайда болғандай көрінеді маған. Бизнеспен айналысатындар көбейді. Оның сыртында қызығатындар, бірақ бастауға батылы жетпей жүргендер әлі бар.

2017-2021 жылдарға арналған «Нәтижелі жұмыспен қамту және жаппай кәсіпкерлікті дамыту» бағдарламасы оң өзгерістерге себепші болып үлгерді. Мемлекет қолдауының арқасында халықтың болашаққа сенімі күшейді. Екі қолға бір күрек таппай жүрген, бірақ кәсіппен айналысуға ынталы азаматтар үшін зор мүмкіндік бұл. Бағдарлама аясында біз көптеген жоба әзірледік. Ендігі жерде соларды кезеңімен, кезегімен жүзеге асыру міндеті тұр.

Мал бордақылау алаңы, тігін шехы, тұрмыстық қызмет көрсету кешені сияқты бағыттар қаржыландырудан кенде емес. Енді бұл бағыттағы кәсіпкерлер кәсіп аясын кеңейтуге күш салады. Аяққа тұрғаннан кейін коммерциялық банк жүйесіне қатысып, қомпақты несие алу мүмкіндігіне ие болады. Қазіргі кезде жеңілдікпен 7 жылға 6 процентпен 18 миллион теңгеге дейін несие беріледі. Мұның өз кыншылығы бар. Ең басты шарт кепілдікке қоятын мүлкін болуы керек. Мұндай шарт болмаған уақытта қаншама қаржы қайтарылмай қалды. Ал кепілдікті міндеттеу адамның жауапкершілігін көтереді.

– Нақты қолдау тетігіне айналған бағдарламаның шарапатын қазалылықтар қаншалықты сезіне алды?

– Аймақ басшысы 2018 жылды «Жаппай кәсіпкерлікті қолдау жылы» деп жариялады. Осыған байланысты барлық қаржы көзінен облысқа 32 миллиард теңге бөлінді. Өңірлік кәсіпкерлер палатасы мүмкіндікті тиімді пайдаланып, ынталы азаматтарды сүйей-сүйемелдеп келеді.

Бағдарламаның үш бағыты бойынша өткен жылға жоспарланған жұмыс толығымен орындалды. 150 адам кәсіптік оқуға, 400 адам қысқа мерзімді қайта даярлау курсына жіберілді. Жұмыссыз және өзін-өзі жұмыспен қамтыған 65 адамға несие беріліп, 200-ден астам адам кәсіпкерлік негіздерін меңгерді. Әлеуметтік жұмыс орындарына жіберілген 50 адамның жағалықын субсидиялауға 15 миллион бөлінді. 20 жұмыс берушімен келісім негізінде 100 шақты адам әлеуметтік жұмысқа жолдама алды. 450-ден астам адам ақылы қоғамдық жұмысқа тартылды. Жастар тәжірибесі аясында 20-ға жуық жас өз мамандықтары бойынша жұмысқа орналасты.

12 жоба субсидияланып, 5 кәсіпкерге 6 миллион теңге қайтарымыз несие берілді. 100 жоба қаржыландырылып, шағын және орта кәсіпкерліктің белсенділігі артты. 620 адам кәсіпкерлер қатарын толықтырды. Бүгінде 4 мыңнан астам кәсіпкерлік нысанында 9 мыңға жуық адам жұмыс істеп жүр. Бағдарлама шеңберінде биыл да жұмыс жалғасады.

– Осы көрсеткіштегі ауылдардың үлесі қандай?

– Әлгіңде айтқандай, бізде 4 мыңнан астам кәсіпкер тіркелсе, соның тек 22 проценті кәсібін ауылдық жерлерде дөңгелентіп отыр. Неге? Өйткені қарапайым ауыл тұрғыны мемлекет ұсынатын отырған мүмкіндік туралы, оны қалай пайдалану керектігін біле бермейді. Білген күннің өзінде қорқасқандай. Кәсіп бастауға ниет білдірген адамды ауыл әкімі өзі жетектеп жүруі тиіс. Тиісті сала мамандары мен қаржы институттарына жолықтырып, жөн сілтеп, жол көрсетуі керек. Әйтпесе, сонша жерден барғанда тиісті мекемеге кіре алмай қайтса, біріншіден, уақыт жоғалтады, екіншіден, тауы шағылады. Бизнеске апаратын жолдың бастапқы сатысында сүйеу болмаса, іс өнбейді.

Бағдарлама бойынша быттыр дайындалған жобаларымыздың орындалуы ойдағыдай болған жоқ. Өйткені біз әдеттегідей кеш қимылдадық. Бағдарламаны өзіміз түсінеміз деп жүздеген біраз уақыт жоғалттық. Ал халыққа жеткізудің қиындығы тиіпті бөлек. Ауылдық жерлерде кәсіпкерлікті дамыту міндетін біз бірінші кезекке қойып отырмыз. Қайсысында кәсіпкерлікті қандай түрине қажеттілік бары анықталып, сол бағытта жобалар дайындалды. Қанша ақша керектігі есептеліп, арнайы жол картасы қабылданды.

– Ауылда немен айналысқан тиімді сонда?

– Мал бағу, егін егуге қазақ жаратылысынан жақын ғой. Сондықтан біз үшін ауыл шаруашылығы жерін тиімді мақсатта пайдалану маңызды. Бүгінде бұл санаптағы жер көлемінің 30 проценті ғана игеріліп келеді. Толықтай игеруге мүмкіндік жеткіліксіз. Ол үшін, ең алдымен, бос тұрған жер телімдеріне су апару керек. Біз қарап отырғанымыз жоқ. Өткен жылы облыстық бюджет қаржысы есебінен 89 канал, 463 арық, 471 су тастау жүйесінің құжатын реттедік.

Қазіргі күні каналдарды аудандан республиканың меншігіне өткізіп жатырмыз. Содан кейін оларды біртіндеп тазалаймыз. Каналдар тазаланғасын ауыл шаруашылығы жері толығымен айналымға қосылады. Кіндігі ауылға байланған ағайын сол кезде егін егіп, енесін тіктейтін болар еді. Қазалылықтар тұтынатын картоп, піяз, қырыққабаттың 90 проценті сырттан тасымалданады. Ал жоңышқа Жаңақорған мен Қармақшы аудандарынан әкелініп жүр. Соны алыстан арбаламай, өзіміз есек те болады. Атақасіппен айналысуға тұрғындарда ынта болса, құба-құп.

– Халықты жұмыспен қамту қаншалықты мүмкін болып отыр?

– Жасыратын несі бар, халықты жұмыспен қамту мәселесі облыста ғана емес, республика бойынша да әлі де өзекті. Бұған байланысты арнайы жоспарларымыз бар. Сол бойынша тиісті жұмыс жүргізіп жатырмыз. Өткен жылы экономиканың әртүрлі саласында 1000-нан астам жаңа жұмыс орны ашылды. Оның басым бөлігі тұрақты. Нәтижесінде жұмыссыздық деңгейі 5,1-ден 5 процентке дейін төмендеді. Мүмкіндігі шектеулі азаматтарды да назардан тыс қалдырған емеспіз. Жыл көлемінде осындай 30 адам тұрақты жұмысқа орналасты.

– Жұмыс таппай сенделудің басты себебі неде?

– Бізде мұғалім, дәрігер, информатик, экономист, заңгер сияқты мамандықты бітіргендер көп. Содан кеп дипломын қолға жарата алмай жүреді. Барлығына бірдей мектептен, балабақшадан, ауылдық клубтан жұмыс тауып беру мүмкін емес. Сондықтан жастардың жеке кәсіп бастауына немесе жаңа мамандық алып, жұмысқа орналасуына жағдай жасауға мүдделіміз.

– Кәсіпкерлікке тың идеямен келмесе де қиын. Ауданда, мысалы, мынаны қолға алса болар еді деп нені айта аласыз?

– Мысалы, бізде іскерлік кездесулер өткізуге арналған кофехана жоқ. Автокинотеатр ашуға да болады. Ол үшін соншалық көп нәрсе керек емес. Ғимарат салмайсың, көрерменге ерекше жағдай жасап әуреге түспейсің. Келген адам өзінің көлігінде отырып-ақ фильм тамашалай алады. Жастарда идея жеткілікті. Тек соны жарыққа

берілді. Биыл тағы 600 орындық мәдениет үйі, 250 келушіге арналған емхана, мемлекеттік мекемелер үйі салынады. Әйтеке биге арнап еселі ескерткіш орнатылды. Жастар Рәміздер алаңын салу туралы ұсыныс айтқан, оны қарастырып жатырмыз. Қалаға бара жатқан жолда тубдиспансер барын ескере отырып, екі аралықтың сол жағын медициналық кластер ретінде дамытқымыз келеді. Төрт қатарлы жол салып, жасыл белдеуге айналыдырамыз. Демалатын орындар да болады. Бірақ үй салғанда сыртқы фасад, архитектурасы бірлесіп, біздің талапқа сай болуы тиіс. Аймақ басшысы айтқандай, өйткені біз ауыл емес, қала салып жатырмыз.

– Үй мен жер кезегінде жылжу бар ғой, демек?

– Баспананаға мұқтаж 600-ден астам адам бар ауданда. Олардың қажеттілігін өтеудің тың тәсілдері мен жаңа жолдарын қарастыруға тиіспіз. Сол себепті Әйтеке би кентінен 18 пәтерлі жалдамалы көпқабатты тұрғын үй құрылысын салу жобасын әзірледік. Одан бөлек, «Нұрлы жер» бағдарламасы бойынша көпқабатты 6 үйдің құрылысы басталды. Өзіңіз білетіндей, қазір инженерлік инфрақұрылымды тартылмаған аумақтан жер берілмейді. Зан солай. Осы мәселені шешу үшін ауданда 5 жаңа қоныстану аймағын игеруге кірістік.

Өткен жылы Әйтеке би кенті мен Басықара автожолы бағытындағы жарық, жылу, су жеткізілген 56 гектар аумақтан үй салуға деп 200 адамға жер берілді. Қазіргі күні аудан орталығынан тағы 180 және 210 гектар жер учаскелеріне инфрақұрылым тартыла бастады. Қазалы қаласында 180 және 81 гектар бойынша жоба әзірленіп, биыл республикалық бюджеттен қаржы бөлінді. Қазалы қаласы мен кент аралығын қосамыз. Қыруар жұмыстың арқасында, бұйырса, 3 мыңға жуық адамға жер беріледі. Әлбетте, бұдан кейін жер мен үй кезегінде тұрғандардың қатары азаяды.

– Қыруар жұмысты атқару үшін бюджетке қол жайып отыра беру де қисынсыз. Сондай сәттерде кәсіпкерлер қаншалықты көмектеседі?

– Қазалылық кәсіпкерлердің ұйымшылдығын үлгі етіп айтуға болады. Биліктің бастамасына үнемі бір кісілей үлес қосып, халыққа қолдау көрсетіп жүреді. Тұрмысы төмен отбасыларға отын-көмірін түсіріп, ас-ауқат, киім-кешек сатып алып беріп, жан-жақты көмектесуден бас тартқан емес. «Туған жерге тағзым» шарасы аясында қайырымдылық шаралары көптеп ұйымдастырылды. Сол кезде де кәсіпкерлер жұмыла жүк көтерді. Адам бір баланың басынан сипаса да үлкен сауапқа кенеледі. Бірақ кәсіпкерлер өздерінің жасалықтарын жариялағанды қаламайды. Олардың кәсіп ашып, адамдарды жұмысқа тартып, аудан бюджетіне салық төлеп тұруының өзі – біз үшін үлкен қолдау.

Аймақ басшысы әкімдердің негізгі міндеті – салық басын көбейтіп, тұрақты жұмыс орындарын ашу және қоғамдық тұрақтылықты қамтамасыз ету екенін әрқашан айтып жүреді. Ал шағын және орта кәсіпкерлікті дамыту осы үш мәселенің де шешімін табуға негіз бола алады. Президент бәріміздің алдымызға ұлттық жалпы өніміміз жартысын шағын және орта бизнес есебінен қамтамасыз ету туралы тапсырма қойды. Сондықтан жергілікті бизнес қауымдастық өкілдерін осы істе көмекке келуге шақырамын.

– Уақыт бөлгеніңізге рахмет.

Сұхбаттасқан
Нәзерке САНИЯЗОВА,
«Сыр бойы».

ТУҒАН ЖЕРДІ ТҮЛЕТКЕНДЕР

Біздің облысымыздың аты басқа да толымды істерімен қатар тұрғын үй құрылысының ерекше қарқын алуымен ерекшеленіп отыр. Мына мәліметтерге көз сала кетудің артықшылығы жоқ. Облыс бойынша өткен жылы 612,3 мың шаршы метр тұрғын үй салынса, бұл 2013 жылмен салыстырғанда екі есеге артық. Осы бес жылда Қызылорда қаласында 14 шағын аудан бой көтерді. 2017 жылдың өзінде 42 тұрғын үй пайдалануға беріліп, 1859 тұрғын жаңа пәтердің кілтін алды. Өткен жылы Елбасы Сыр еліне арнайы іссапармен келді. Өңірімізде атқарылып жатқан соны істерге назар аударып, облыс басшылығының қолдауымен атқарылып жатқан тың жобаларға, жаңашыл бастамаларға оң бағасын берді.

БІР КҮННІҢ ІСІ - МЫҢ КҮННІҢ ИГІЛІГІ

Сол бастамалардың бірі Сырдарияның сол жағалауынан көтеріліп жатқан жаңа қалаға әлеуетті құрылыс компанияларының өз қаржысы есебінен үлес қосуы болатын.

Сыр елінің еңесін биікке көтеріп, көктем-көгеруіне күш-жігерін аймай жұмыс жүрген жеке компаниялар аймақ басшысының сол жағалауда қатысты ұсынысын ықпалмен қабылдады. Осы бүгінгі күні сол жағалауда қарқынды қала құрылысы алаңында 18 жеке құрылыс компаниясы тынбай жұмыс атқарып жатыр.

Солардың бірегейі – құрылыс саласының майталман маманы Манарбек Еспенбетов басқарып отырған «Промстройсервис-Е» серіктестігінің ұжымы.

Көз алдымызда күн сайын еңсе тіптен келе жатқан жаңа қалаға жан кірді. Сол жағалаудағы құрылысшылардан қара үзін оған «Промстройсервис-Е» алғашқы ғимаратты дайын қылып, қол жұмыстарын аяқтады. Енді оның айналдына асфальт төсеіп, қоғалдандыруы ғана қалды.

Қызылорданың астана болып тұрған сонау бір дәуірінен көшіп келіп, керік мойын қрандар мен топырақ қоспақтан тракторлардың арасына қона қалғандай мына әсем ғимаратты көргенде, бір сәт таңғалысымызды жасыра алмағанымыз да шын.

Енді осы әсем ғимараттың әфсанасына келейік.

1925 жылдың 15 сәуірінде Ақмешіт қаласында бүкіл Қазақстан еңбекшілері өкілдерінің басын қосқан Қазақ АКСР Кеңестерінің V сөзін ашылды. Бес күнге созылған съезд «Бұдан былайғы жерде «киргиз» деген атау «қазақ» болып ауыстырылсын, «Киргиз республикасын» «Қазақ республикасы», ал оның астанасы Ақмешіт Қызылорда болып аталсын» деген қаулы қабылдады.

Қазақ ұлты тарихының жарқын беттері болып саналатын бұл шешімдерді

Қазақ АКСР Орталық Атқару Комитеті қабылдаған болатын.

Осы «ҚазЦИК» орналасқан ғимарат кешегі кеңестік кезенге дейін сақталып келіп, қоғам ауысқан тұста нарықтың қатал заңына шыдас бермеді. Сырдарияның сол жағалауын игеру басталған тұста облыс әкімі Қ.Көшербаев осы тарихи ғимаратты өзіндік бейнесімен қайта көтеріп, оны музейге айналдыру жөніндегі ойларын білдіргенде: «Сол жағалауда салынатын Қазақ Орталық Атқару комитетінің (ҚазЦИК) тарихи ғимаратында музеймен бірге Елбасының рухани жаңғыру бағдарламасынан туындайтын міндеттерді жүзеге асыратын аймақтық Рухани жаңғыру орталығы қатар орналасады.

Қазақ халқының өсіп-өркендеуіндегі бір газарлық уақыт осылайша бір-бірімен сабақтасып, рухани жалғасын таппақ», – деген болатын.

Осы міндетті мойнына алған «Промстройсервис-Е» басшысы Манарбек Еспенбетов ең алдымен ескі Қызылорда кезінде жүйке аурулары ауруханасы болып тұрған ҚазЦИК-тің тарихи ғимаратының келбетін еске түсірді. Әсіресе, «Николай кірпіші» деп аталатын қызмет кірпішінің сапанына тең келер кірпішті қайдан алу керек екеніне келгенде көбірек ойланбады. Мұндай сапалы кірпіш Везелка өзенінің жағасындағы Белгород қаласынан табылды. Музейдің қас келбеті қорнекі болу үшін оның бас есігі де қайыңнан мықты, қарағайдан жеңіл болуы керектігі. Мұндай есік жасау үшін серіктестік басшысы түркістандық ұстағарды тапты. Қалай болғанда да бұл жай бір ғимарат емес, тарихи ғимараттың көшірмесі болмақ. Ал, оның рух болмысын бүгінге алып келу өткен күндерге құрмет көрсетіп, бастаған жұмысқа аса сүйіспеншілікпен кірісуді керек етті.

Серіктестік басшысы Манарбек сондықтан да жұмысшылардың әр істі

бісмилламен бастайтын таза, ниетті болғандығын қалады. Міне, осылайша, сол жағалаудың салтанатын асырған жаңа музей үйі ай ішінде аяққа тұрды. Бұл сол жағалаудағы жаңа Қызылорданың құрылысы бойынша бірінші болып аяқталған нысан. Сондықтан бұл ғимараттың да, оны салған құрылысшылардың аты жаңа қала тарихының төрінде сақталмақ.

Ал, енді осы жауапкершілігі шектеулі серіктестіктің облыс игілігі үшін атқарған бірқатар жұмыстарына тоқталайық.

2000 жылы құрылған «Промстройсервис-Е» ЖШС сонан бері 50-ге жуық әлеуметтік нысанның іргесін қалаған 1-ші санатты ірі құрылыс мекемесіне айналды.

Атап айтсақ, мекеменің ең алғашқы жұмысы «Қуат Ақмола Мұнайдың» Белкөзіндегі мұнай қабылдап, жөнелтетін терминалы болды. Мекеме осы қиын жұмысты әлі құрал-сайманы сай еместі кезінде-ақ тоғыз айда бітіріп шықты. Бұл олардың қолға жұмыс алғандағы жауапкершілігінен бөлек жаңытқандығын көрсетті және сенім қалыптастырды. Қазір серіктестік қарамағында басқасын айтағанда, 25 инженер, 30 механизатор тұрақты жұмыс істейді. Жалпы, 350 адамды жұмыспен қамтып отыр.

Мұнан соң қаладағы орталық алаңды қайта жаңғыртудан өткізді, теміржол вокзалының субұрақ алаңын, мұнай айдау зауытын, Евразия спорт-сауықтыру кешенінің құрылысын салды.

Жанакорған ауданы Келінтобе ауылында 900 орындық, Сүттіқұдықта 600 орындық, Шиелі ауданының өзінде және Тартоғай ауылында 464 орындық мектеп тұрғызылды. Байқоңырда 1200 орындық мектеп ғимаратын бітіріп, қолданысқа берді.

Осы бүгін Түркістанда сөйлеуінде кемістігі бар балаларға арналған 280

орынды мектеп-интернат кешенін, Қармақшыда қысы-жазы пайдалануға болатын балалар лагерін салып жатыр. Серіктестік бұл жұмыстардың жергілікті жерлерге көбірек пайдасы тиімін ойлайды, сондықтан жұмысшылардың көбін сол жерден алады.

» СЕРІКТЕСТІКТІҢ ДӘЛІРЕК АЙТҚАНДА СЕРІКТЕСТІК БАСШЫСЫНЫҢ БЕРІК ҰСТАНАН БІР ҚАЛАУЫ БАР. ОЛ – ЖҰМЫС ІСТЕЙМІН ДЕГЕН АДАМНЫҢ ЖЕРІНЕ, АҒАЙЫНДЫҒЫНА ҚАРАМАЙТЫН ҚАМҚОРЛЫҒЫ. ОНЫҢ ҚОЛҒА АЛҒАН ЖҰМЫС АЛАҒДАРЫНАН ЕШҚАШАН ЕҢБЕК БІРҒАҒЫНЫҢ ҮЗІМЕЙТІН ДЕ СОЛ. МЫСАЛЫ, 2004 ЖЫЛЫ МЕКЕМЕ ШИЕЛІ АУДАНЫНЫҢ ТАРТОҒАЙ АУЫЛЫНАН МЕКТЕП САЛДЫ. ҚҰРЫЛЫСТЫҢ ҚАРА ЖҰМЫСЫНА ЖЕРГІЛІКТІ ТҮРҒЫНДАР ТАРТЫЛДЫ. ЖАҚСЫ ЖАЛАҚЫ АЛЫП, БАСШЫНЫҢ ЖАЙЛЫ ЖҰМЫС ТӨСІЛІН ҰНАТҚАН АДАМДАР ӨЗ АУЫЛДАРЫНДАҒЫ МЕКТЕПТІ САЛЫП БОЛҒАН СОҢ, «ОСЫ КОМПАНИЯ ҚАЙДА БАРСА, БІЗ СОНДА БАРАМЫЗ» ДЕП ТҮГЕЛДЕЙ МЕКЕМЕГЕ ЕРІП КЕТЕ БЕРДІ. СОДАН БЕРІ ОЛАР ҚАНШАМА ЖЕРДІ АРАЛАДЫ, ҚАНШАМА ҚҰРЫЛЫС САЛДЫ, ӘЛІ АЖЫРАҒАН ЖОҚ. ҚАЗІР БҮЛ СЕРІКТЕСТІК ЖҰМЫСШЫЛАРЫНЫҢ ТЕҢ ЖАРТЫСЫ СОЛ ТАРТОҒАЙЛЫҚТАР.

Жұмысшысының жағдайы мен талабын басты мәселеміз деп есептегеннен де шығар, қазіргі серіктестіктің мамандары мен жұмысшыларының дені өз құрылысы бері, яғни 19 жылдан бері қойын-қолтық келе жатыр.

Қызметпен бірге қайырымдылық жа-сауды да бір міндет санайтын «Промстройсервис-Е» басшысы алдына келген мұқтажды құрғақ үдеммен қайтармаған азамат. Қайыр бердім деп біреудің атын атап жатуға да жаратпайды. Бүгүмізше, осы кезге дейін табысы ішінен 10 миллион теңге қолқайырлыққа жұмсалды.

Біз серіктестіктің бас директоры Манарбек Еспенбетовпен жолықтық. Сондағы қойған сұрағымыздың бірі былай болды:

– Қызылорда облысының өзінде қанша ғимараттың өмірге келуіне қаржы

өндірістің қыр-сырларына қанықты. Жоғары мектеп үйретпеген нәрселер көп-ақ екен, жұмысты аяғына дейін жеткізіп, нәтижелі еңбек етуге бейімделді. «Промстройда» бас энергетик, жабықтау бөлімінің бастығы болып, кеңес үкіметі тарағанға дейінгі тәжірибесімен сол жерде бас инженер-механик дәрежесіне дейін көтерілді.

Нарық заманы келгенде мекемелерге дербес жұмыс істеуге тура келді. Мәселенің бәрі ақшаға байланып, ақша саудагердің құралына айналды. Бұл бір жүйеге бағынған қоғамнан шыққан адамдарға жат еді. Бірақ, көндікті. Ақыры нарықтың бейтаныс талаптарынан нардан құлағандай жығылып, жасаған жұмыстарының зиянын тартып, қолдағы бар мүлкінен айырылған кездерді де көрді. Бойында күрескерлігі жоқ адамның екі қолын көтеріп, баз кешіп кететін күні туды. Бірақ, Манарбек қайсарлықпен қайта бой көтерді. Тәй-тәй басқан бала неше рет сүрінгіп құлайды, бірақ, «оболды, енді жүре алмаймын» демеі, қайта тұрып, алға ұмсынып, ақырында жүтіріп кетпей ме? Манарбек дәл осы күйді басынан кешті.

2000 жылы Хусейн Дамбаев екеуі «Промстройсервис-Е» серіктестігін ашты. Атауын бұрынғы жабылып қалған «Промстрой» мекемесіне ұқсастып қойды. Оған кезінде жұмыс істеген инженер-механиктерді, басқа да жұмыссыз қалған қызметкерлерді тартып, жаңа ұжым топтастырды.

Осылайша, «Промстройсервис-Е» көпке құрметті бүгінгі дәрежесіне жетті. Манарбек Нағимұлының маңдайы тар далаға кетпеді. «Қазақстан Республикасының Құрметті құрылысшысы» атанды. Көптеген мерекелік медальдармен, министрліктің мақтау-лармен марапатталды.

2010 жылдан Қызылорда облысы бойынша Құрылысшылар Ассоциациясының президенті, 2014 жылдан «Орта Азия және Қазақстан Республикасының Құрылысшылар одағы» біріккен ұйымының Қызылорда облысы бойынша вице-президенті.

Сонғы екі аталым атақтан гөрі сенімге негізделген мәртебе. Төбе би секілді төрден орын алуы оның еңбек қанықтасына деген адал көзқарасы мен ақпаратшы болмысына қатысты екенін айтып тұсынуға болады.

Қазақтың «еңбек ет те, міндет ет» дейтін сөзі бар. Бұл ойдың тәкаппарлыққа тартпауы тиіс.

Біз жүздеген адамды жұмыспен қамтып, әр жұмысшының артында бала-шағасының мұқтаждығын түр деп есептейтін мейірабан қонды, бітіріп басып Манарбек Нағимұлының бойынан қазақлыққа тән қарапайымдылық, азаматтыққа жарасар зияттық көрдік.

Осы көргенімді оның қыруар еңбегінің тасығанын аз сөзбен болса да алып шығып, өлептен асырмай айтып өтуді өз парызымыз деп білдік.

**Дүйсенбек АЯШУЛЫ,
«Сыр бойы».**

7 СӘУІР – ДҮНИЕЖҮЗІЛІК ДЕНСАУЛЫҚ КҮНІ

ҰРПАҚ САУЛЫҒЫ – ҰЛТ БАЙЛЫҒЫ

Кеше Ә.Тәжібаев атындағы облыстық ғылыми-әмбебап кітапханада Дүниежүзілік денсаулық күніне орай «Репродуктивті денсаулық қорғау; денсаулық сақтау қызметтерімен жаппай қамту жолында» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция өтті. Конференцияның пленарлық мәжілісін облыс әкімінің орынбасары Руслан Рүстемов жүргізді.

Жасөспірімдер мен жастардың ұрпақ өрбіту мәдениетін қалыптастыру және денсаулығын қорғау шараларын күшейту мақсатындағы шараға БҰҰ Халықты констандияры қоры бағдарламасының (ЮНФПА) атқарушы өкілі Райымбек Сисемәлиев, Қазақ медициналық үздіксіз білім беру университетінің профессоры Шолпан Қаржаубаева, АИТВ/ЖИТС және жасөспірімдер денсаулығын қорғау мәселелері жөніндегі ТМД елдері бойынша ЮНИСЕФ өкілі Руслан Малюта, Алматы қалалық денсаулық сақтау басқармасы Адам ұрпағын өрбіту орталығының бас дәрігері Маржан Бәгенова және еліміздің өзге өңірлерінен жастар денсаулық орталықтарының өкілдері мен сала мамандары қатысты.

Жылда облыс әкімінің орынбасары Руслан Рүстемов жасөспірімдер мен жастар денсаулығын ел болашағының негізгі өзгешесі екенін айтып, бұл жайға мемлекет тарапынан айрықша мән беріліп отырғанын жеткізді.

Дүниежүзілік денсаулық қорғау бағытындағы жұмыстар туралы айтылды. Оның мәлімдеуінше, бүгінде елімізде тұрғындардың, әсіресе, жасөспірімдердің ұрпақ өрбіту саулығын қорғау өзекті мәселелер қатарында ЮНФПА мәліметтеріне сүйенсек, жылына жасөспірімдер арасындағы жүктіліктің 6000-нан аса жағдайы тіркеліп, әрбір үшіншісі түсік тастаумен аяқталады екен. Еліміздің білім беру жүйесінде жыныстық тәрбие арналған жеке пән енгізілмеген. Репродуктивтік ағзалардың жұмысы адам анатомиясының бөлігі ретінде 9-сыныпта, яғни, 15 жаста биология пәнінде оқытылады. Ал бұл жастағылардың 33 проценті сексуалдық тәжірибеден өтсе, 19 жасқа қарай олардың 49,2 проценті жыныстық белсенділікте болады екен.

– Бала туу жасындағы әйелдердің ұрпақ өрбіту саулығын төмендетер батрақандығы байқалады. Сонымен бірге гинекологиялық аурулардың, жүктілік, босану, босанғаннан кейінгі кезең асқынуларының саны артып келеді. «Жасөспірім ана» феномені қалыптасты, жас жігіттер арасында тұлғи жыныстық инфекциялар аурулар белгілері алып отыр. Осы орайда бүгінгі жинауда көтеріліп отырған мәселелердің жолын кесу, жасөспірімдердің денсаулығын сақтауда атқарылатын жұмыстарды

жүйелендіру мәселесіне арналуда, – деген Р.Сисемәлиев жасөспірімдер мен жастар денсаулығын қорғауда Сыр өңірінің тәжірибесі көпке үлгі болып отырғанын айтып өтті.

– Бүгінгі көтеріліп отырған мәселе республикамыздың барлық аймағына қатысты. Осы бағытта әр облыста қарқын жасалуда. Дегенмен, Қызылорда облысында арнайы облыстық жастар денсаулық орталығы құрылып, жан-жақты, жоспарлы жұмыстар атқарылып отыр. Бұл басқаларға үлгі болар бастама. Мысалы, Семейде бұрынғы ізбен студенттік емхана жұмыс жасаса, басқа облыстарда емхана жанынан ашылған кабинеттер бар. Сондықтан сіздердің ұтқыр тәжірибелеріңізді өзгелерге көрсету, тәжірибе алмасу үшін бұл бағыттағы алғашқы республикалық конференцияны осы жерде өткізіп отырмыз, – деп түйіндеді өкіл.

Конференция түстен кейін секциялық жұмыстармен жалғасты. Қатысушылар «Денсаулық сақтау саласындағы жастар мен жасөспірімдердің репродуктивтік денсаулығы», «Жастар мен жасөспірімдердің репродуктивтік білімі мен мінез-құлқы» және «Жасөспірімдер мен жастардың репродуктивтік мінез-құлқы мәдениетін қалыптастырудағы бұқаралық ақпарат құралдарының және үкіметтік емес секторлардың ролі» деп аталатын үш секцияға бөлініп, күн тәртібіндегі тақырыпты талқылады, ұсыныс-пікірлерімен бөлісті.

Айнұр БАТТАЛОВА, «Сыр бойы».

ӨРІПТЕС АСУЫ

Екеуара әңгімеге арқау оқиға жетерлік. Ой тым жүйрік емес пе, бір демде өткеннен өзек тарта бастады. Сұхбаттасым – Аманкелді Суханберлиев, Белгілі дәрігер, танымал журналист. «Ерен еңбегі үшін» медалінің иегері, Қазақстанның құрметті журналисі, ҚР Денсаулық сақтау ісінің үздігі. Қысқа кайырганда, ел ағасының атына атағы сай.

ҚАЛАМ ҚАНАТЫНДАҒЫ ҚҮДІРЕТ

Әңгіме қызды-қыздымен өткен газырдың алпысыншы жылдарына жүгіріп, естеліктер есіле кетті. Сөйтін Аманкелдің атой салып жүрген оқушы кезін еске түсірдік. Болар бала басынан ғой, Арал аудандық «Толқын» газетіне дембұл-дембұл макаласы жарық көріп, ол аздай айбарлы «Ара» журналында фельетоны жиі жарияланатын болды. Ауылдың кейбір көмескі келбеті сын тезіне іліккен соң шен-шекпенді оны жақтыра қоймайтын, ессіне ел «жазушы бала» деп аузынан тастамайтын айбыройға ілікті. Бірде Бөген орта мектебінің белді биік мектеп директоры Садық Жұмағұлов шұғыл шақырғанда. Сабағы үздік, тәртібі жақсы оқушы бұған таңырқап қалды. «Не себепті шақырған? – дейді іштей, – мен тарапыман кері қылық жоқ еді». Десе де, дереу барды. Директор тапжылмай күтіп отыр екен, жылы жүзбен қабылдады.

– Айналайын Аманкелді, әкең түйдей құрласым еді, сыйластығым жақсы, өзің осы отбасынан оқ бойы озық шығып, жазушыға қабілетті болды. Менің қолдауым болсын, мына жолдама ҚазМУ-ға беріліп отыр. Білім болімінен алдырдым, саған сөттілік, – деп қуанышын жеткізді. – Сізге үлкен рахмет. Менің қалауым – дәрігерлік. Әкеңнің көзін жазуым керек! Садық ағай лезде тұтығып кетті. Өңі бүлтәй бұлғыншыр тартып, артында жауыннан кейінгі күндің жүзі жадырап сала берді. – Жөн. Өте орынды. Қайда барсаң да, мен тілекшімін. Дегеніңе жет! Осы оқиға естен кетпейді. Қайсар баланың қабілетін бағалағаны болар, директор одан үлкен үміт күтті. Және ол үміт ақталды. Бейкүң балалық шағынан бейнеттен белі бүгіліп, ертелеп-кеш үйелмелі үйден үздігіп кете алмай, әке-шешенің, қабырғасы катпаған бауырлардың қамын жейтін. Мектеп бітірген жылы да балық мекемесінде қара жұмысқа жеткізіліп, ендігі кезекте жоғары оқу орнына бел буды. Арман Ақтөбеге жетелді. Көңілі медициналық институттың емдеу факультеті еді, бағына қарай жолы болды. Ө дегеннен институттың белсенді студенті ретінде оқуда озат, қоғамдық жұмыстарға қанаттас болып, мерей өсті. Бірде балық Ақтөбе облыстық «Коммунизм жолы» газетінде үздіксіз макалалары жарияланып тұрды. Штаттан тыс тілші деп танылды. Бірде белгілі ақын, әдебиет болімінің меңгерушісі Есенбай Дүйсебаевтан тілдеді хат келді. «Құрметті Аманкелді! Мен осы бойда сіздің «Сағынышымды» машинкаға беріп отырмын. Жарайсың, өте әдемі жазып шыққанысың. Шынайы сезім осылай берілер болар. Жалпы, сіздің қолыңдан талантты дүниелер жауау келетіні көрініп тұр» делінген хатта. Бүгеу Әбекең бір желініп қана қойған жоқ, шабытына шабыт қосып, шығармашылыққа шындап кірісті.

Иә, ол екінің күреке көшкенде ойы нілдеі бузылды. Біржола журналистикаға жөнеп кеткісі келді. Сол үшін пединститутқа ауысқысы бар. Іштей піскен ниетті бөліскісі келді, облыстық газеттің бас редакторы Нұрқайыр Телеевтың қабылдауына кірді. – Айналайын Аманжан, жаңа туыңдардың әкелдің бе? Сені редакцияның бір мүшесі деп санаймыз. Қаламы жүрік қаламгерге құрметтіміз ерекше, – деді ол жаны жақын тартып. – Сеніміңізге рахмет. Мен бұл жолы бір ұсыныспен келіп едім. Бәлкім, ақыл қосарсыз... – Қысылма, айта бер. – Пединститутқа ауыссам деп едім, сіз қалай қарайсыз? – Әй, сенікі қай сасқаның? Беделді оқу орнынан ауысу деген не? Хирург болам деген арман қайда қалды? Ешкім сенің қаламыңды тартып алмайды. Ол – өмірлік рухани серік. Өлгі Зейін Шапқин, Естөре Оразаков кімнен кем жазды, солардың мамандығы дәрігер. Мен бұл ұсынысына түбегейлі қарсымын, – деп бүрк етті. Осы сөз қамшы болды да пединститут студенті сабағын, жарқын жолын жалғай берді.

Институтты бітірген бойда Атырау облысы Теніз ауданына жолдама берілді. Кенестік кезеңнің керемет үлгісі – жолдама бойынша жіберілген жерге бармай қалу, сылтау іздеу – үлкен сын, талап қойылды, орындау – міндет. Сырт ел, сырын сезе бермейді. Теніз деген аты болмыс, су ташып, аңызқа дала. Ұшы-қыры жоқ Нарын құмында малшылар қонысы ғана тіршіліктің тұтқасын ұстап тұрды. Ол кезде бұл манайда мұнай деген атымен жоқ уақыт. Аудандық ауруханаға хирург болып қызметке орналасқан Аманкелді Суханберлиев өз ісіне аса жауапкершілікпен қараған маман ретінде елге ерте танылды. Сондықтан оған көрінуші көп, ақыл-кеңес сұраушыдан кезек сүрінеді. Бірде Калинин атындағы совхоздан жедел шақырту жетті. Ол төрт жасар Роман хал үстінде. Дене қызуы 39,5 градусқа көтерілген. Балқұдық станициясынан түскен хабарға қарағанда баланың соқпайша ауырығанына екі-үш күн болған. Басында уақселік аурухана дәрігері Вячеслав Нәжімов күзетіп отыр. Ол ота жасауға мүмкіндігі келмеген соң

ауданнан көмек сұраған. Шілденің кезі, күннің көзі төбені тесіп кетердей тегеурінді. Аудан орталығынан 400 шақырым шалғайдағы шаруашылықты санавияға таба алмай оралған. Амаг жок, енді «Газ-66» автокөлігімен бір бригада жолға шықты. Өзбекмен бірге Александр мен Галия дейтін екі медбике ілесті. Айқыш-ұйқыш болды, кемедей көлікті бесіктей тербетіп келеді. Түн бойы тоқтаусыз жүріп, таң саз бере малшының үйіне көлік тұмығын бір-ақ тірді.

Шынында, баланың халі өте ауыр. Соқырлық жарылып кеткен. Өрі-бері әурелеуге болмайды. Денсаулық көтерімейді. Аманкелді Нұрманұлының шегінітін жері жоқ, хирург ұйластанған шұғыл шешім қабылдауға тиіс. Өйткені мәселенің бір ғана жолы бар – киіз үйдің ішінде ота жасауға тура келіп тұр. Киіз үйдің ішік бөлігі толық санитарлық тазалықтан өтті, керуеу ақ бөзбен қаптады. Құлды ота үстеліндегі талапқа келді. Ендігісі нәртәуекел! Қолы шипалы хирургке үміт арқан ата-ана киізді айналдықтап, ұайым жеп жүр. Ерке басыммен жанардан парлаған жақты суретіп алек. Қайтсын бағыс, баласын жамандыққа қимайды, аяғынан тік тұрып кетсе дейді. Бұл кезде ауыр ота да басталып кеткен еді.

Алдын ала бойға қуат берер түрлі емдік шара жасалып, баланың беті бері қарағандай болғанымен, үміт пен күдік аралықта. Тағдыр үшін тартыса араса түсу – өзіне, қасібіне сенген адамның қана байламы. Мұндай бағыт әрекетке «менмін» дегенінің өзі бата алмай шегіншектейді. Оның себебі де бар, алда-жалда мүлт кетсе, баланың обалына қалам ба деп қорқақтайды. Иә, қазір өмір кілті – тәйір мен дәрігердің қолында. Өте қауіпті ота болғаны жас хирург Әбекең әбден терге малшында, бір жағынан аитпап ыстық жүректі қыспақтап тұр. Бір құдайдың бары рас, сірә, оң көзбен қараған екен, үш сағатқа созылған ота сөтті шықты. Бір-екі күн әлденіп алғанша, екі медбикеге баланы бақылауда ұстауды тапсырды. Жолға жарайды деген жағдайға жеткенде ғана Әбекең аудандық ауруханаға алдырып емделді, тоғыз күн өткенде бала аттай тұрып, сауып кетті. Осы оқиға облыста үлкен сенсацияға айналды. Тіпті облыстық денсаулық сақтау саласының басшысы шақыртып: «Мұндай қадамға бару дәрігер үшін үлгі ерлік. Сенің тәжірибеңді екінің ешкім қайталай алмауы мүмкін» дегені бар. Бір қызығы, сол Роман өсе келе дәрігер болуды армандапты. Сол мақсатпен Аманкелді ағасына ұдайы хабарласып, кеңес алыпты. Тіпті Әбекең өзі Ақтөбеге апарып, пединститутқа қабылданыуға түрткі болған. Осыша жағдайдың жай-жапсарын денсаулық денелі үлгі байлық байланыстырды, сөйтін сөттілікке сабақтастырды.

Есті естеліктің тағы бірі еске түсті. Менің «Жас Алаш» газетінде қызмет істеп жатқан кезім. Ауылдан Әбекең жетсе, мәресіре болып, жігіттер бір жасап қалатын бар. Сондай сөттің бірі болар, сол кезгі бас редактор, бүгінгі қоғам қайраткері Уәлихан Қалижан редакция ұжымын жинап, тұрақты авторларымыз Аманкелді Суханберлиев туралы тағалымды әңгіме шертті. – Сіздер журналистің деп шіренесіздер, ал дәрігердің жазғанымен салыстырғанда көпшілігің шығармасы кемшіп түсіп қалады. Әсіресе, оның проблемалық макалалары журналистік зерттеудің алдығы сапанда тұр. Байқоңырдың базанысын, кенесізі кепкен Аралдың күйін, экологиялық аймақ тұрғындарының денсаулық жайын қозғау ой өлшемі жоғары маманның ғана қолынан келетін шаруа. Сондықтан сіздерге өнеге етіп айтып отырмын, – деп еді.

Сол сөз құлағымнан әлі кетер емес. Бұл баға журналистиканы жаны қалаған, әрі екінің мамандығым деп санаған, жан дүниесінің кеңістігі кең, тіл байлығы мен жазу шеберлігі шынайы шығармашылық өкілдің биік шоқтығын байқатты. Иә, ол 1968 жылы алғаш ұстаған қаламын құдіреті мен құндылығын бір мысалқ төмен түсірмей, елу жылдан бері рухани серігі еткен ерекше жан. Табиғатынан танымдылық, талағмы биік тұлғаны ел екі мамандық иесі деп таныса, оның бірі тікелей журналистикамен байланысты.

Бүгінде Аманкелді Суханберлиев алпыстың бөсеуіндегі ел ағасы. Белсенді буын. Бір жағынан медициналық колледж студенттерін дәріс оқиды, хирургия саласының қыр-сырын үйретеді. Ал, қаламгер ретінде шығармашылықпен әуелгі әрекетіндей біте қайнасып жүр. Оның жетекшілігімен ғылыми-көпшілік, рухани-танымдық республикалық «Нұр Жан» журналы жарыққа шығып келеді. Және «Нұржан Ишан Ата» атындағы қайырымдылық қоры» қоғамдық қорының президенті. Аймақ өміріне белсенді атсалысады, рухани ортада бөлінеді. Осындай жайсаң жанмен әңгіме осы жерге келгенде тұйықталды. Бәлкім, әлі де айтыла түсер ме еді, уақыттың тапшылығы маған мұрша бермеді.

Қаныбек ҚҰРБАН.

КЕЛІСІМ

ТАУАР ӨНДІРУШІЛЕР МҮМКІНДІГІ АРТАДЫ

Облыстық индустриалды-инновациялық даму басқармасының ұйымдастыруымен облыс аумағындағы мұнай және уран өндіруші компаниялар басшыларының қатысуымен мәжіліс өтті. Оған облыс әкімінің орынбасары Е. Ким төрағалық етті.

Жыныда аймағымыздың жер қойнауын пайдаланушы компаниялар төңірегінде сервистік бағытты дамыту үшін қолайлы бәсекелестік орта қалыптастыру мәселесі талқыланды. Нәтижесінде шағын және орта бизнестің дамуын қолдау мақсатында облыс әкімдігі мен жер қойнауын пайдаланушы компаниялар арасында жергілікті қамту үлесіндегі мақсаттың индикаторларын белгілеу жөніндегі өзара түсіністік туралы ұзақ мерзімді келісімге қол қойылды. Бұл өз кезегінде жергілікті атқарушы биліктің кәсіпкерлерге жасап отырған қолдауын білдіреді.

«СБ» ақпарат.

БРИФИНГ

«АСТАНА БАЛЕТ» – СЫР ЕЛІНДЕ

Астананың 20 жылдық мерейтойы мен Қызылорда қаласының 200 жылдық мерекесі аясында «Астана Балет» театрының тұрғысы бүгін Н.Бекжанов атындағы облыстық музыкалық-драма театрында өнер көрсетті. Шығарманың ұжым орындаушылық шеңбері, еліміздің хореография өнерінің заманауи және ұлттық үлгілерін паш еткен.

Бұл жағында кеше облыс коммуникациялар қызметінде өткен баспасөз мәслихатында «Астана Балет» театрының директоры Валерий Күзембаев айтты.

– Астана қаласының 20 жылдық мерейтойына арналған «Ұлы Дала мұрасы» концерттік бағдарламасы еліміздің тұңғыш астанасы Қызылорда қаласынан бастау алатын болады. Көрсетімге театрыдан алынған түрлі бағдарламасы тарту етілмек. Онда халқымыздың мәдениеті пластика тілімен жеткізіліп, «А fuego lento» бір актілі балеті мен «Клеопатра» балетінің үзінді кетіріледі. Көрсетімдеріміз 5 жылда жеткен жетістіктерімізді паш ететін боламыз, – дейді театр директоры.

«Астана Балет» – өз репертуарында классикалық балет нысандары мен әлемнің түрлі халықтарының заманауи бірлестіріп отыратын театр. – «Ұлы Дала мұрасы» бағдарламасына енген хореографиялық миниатюралар мен балет үзінділерінің ұлттық бояуы қанық. Барлық композициялар достурге бай, сан қырлы әрі эмоциялық қуаты басым. Гажап музыка мен қайталанбас көркемдік бейнелер жадында мәңгі сақталып қалары анық. Бұл бағдарлама заманауи ұлттық балеттің дамып

«ARACITYMALL» САУДА ОЙЫН-САУЫҚ ОРТАЛЫҒЫ ІСКЕ ҚОСЫЛАДЫ

Биыл Мемлекет басшысының қатысуымен өтетін Жалындық телекөпірге облыстағы біріктер инвестициялық жобалар іске қосылады. Бұл туралы облыстық индустриалды-инновациялық даму басқармасының басшысы Ринат Сұлтангереев облыс брифингте хабарлады.

– 2018 жылы 5 жобаны іске қосу жоспарда бар. Олар – үшкіс моллибен өндірісі, жылжымай кешені, көконіс қоймасы, шыны зауыты, цемент зауыты. Биыл облысқа инвестиция мен жаңа технологиялар тарту мақсатында 2 елге іс-сапарға шықты. Облыс әкімі бастанған делегацияның Татарстан Республикасына сапары аясында Иннополис қаласымен инновациялық жобаларды жүзеге асыру бойынша меморандумға қол қойылды. Ал, Қытай Халық Республикасына жұмыс сапары барысында делегация мүшелері Бейжін, Шэньжэнь және Шанхай қалаларында болып, біртұтас әрі кәсіпорнын жұмысымен танысты, – делі Р.Сұлтангереев.

Ал, облыстық кәсіпкерлік және туризм басқармасы басшысының орынбасары Азамат Досжановтың айтуынша, статистикалық мәліметтерге сәйкес, облыста 2018 жылдың 1 наурызында тіркелген шағын және орта бизнес құрылымының саны 50530 бірлікті құраған.

Шынар БЕКБАН, «Сыр бойы».

дарда жасакталған арнайы мониторингтік топтар арқылы жүзеге асырылатын болады. Осы көрсетілген бағыттар арқылы тұрғындардың құрылысы мен құрылыс нысандарының, су құбырының сапасы, медицина, білім және өзге де салаларда орын алуы мүмкін жемқорлық әрекеттерге шұғыл, тікелей агенттікке ақпарат жібере алады және аталған мәлімет шұғыл қаралатын болады. Бүгінгі өткізіп отырған конгресс өзара тәжірибе алмасуға, жаңа бастамалар мен прогрессивтік идеяларды жылжыту

КОНГРЕСС

Облыста тұңғыш рет сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәселелер бойынша 1-ші облыстық азаматтық бастамашылар конгресі өткізілді. Конгресс мемлекеттік органдар мен қоғамдық ұйымдардың сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұруда күш біріктіруге және олардың жауапкершілігін арттыруға бағытталды.

АЛДАҒЫ МІНДЕТТЕР НАҚТЫЛАНДЫ

Шараға мемлекеттік орган басшылары, облыс әкімі жанындағы қоғамдық кеңес мүшелері, арнайы мониторингтік топ мүшелері, мәслихат депутаттары мен қоғамдық ұйымдар өкілдері қатысты. Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің облыс бойынша департамент басшысы А.Мұхимов конгрестің мақсаты мен міндеттеріне тоқталды. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұруда азаматтық қоғамды шоғырландыру маңыздылығын атап өтті.

– Жемқорлықсыз мемлекет құруды тиімді азаматтық бақылау институттарының елесуі тиіс. Барлық ұсынылған қоғамдық бастамалар мен көтеріп жатқан проблемалық мәселелерге қатаң бақылау мен мониторинг болуы қажет. Сондықтан, агенттік алқасында жарияланған жобалардың бірі бұл қоғамдық бақылау картасы жобасы болды. Жобаның мәні мен мағынасы түсінікті әрі оңай. Қоғамдық бақылау үш түрлі тәсілдер арқылы жүргізіледі. Бұл – әлеуметтік желілер мен байланыс құралын пайдалану арқылы жүргізу. Қоғамдық бақылау азаматтарға арналған «Qamqog» қосымшасы арқылы және аудан-

ұшын маңызды алаң болады деп сенемін, – делі А.Мұхимов.

Сондай-ақ, конгресте «Нұр Отан» партиясы облыстық филиалы төрағасының бірінші орынбасары И.Құттықожаев сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұруда партияның атқаратын қызметі туралы айтып берді. Облыстық қасіпақ орталығының бас маманы М.Боранбаева, облыс әкімі жанындағы қоғамдық кеңес мүшесі, блогер Б.Нұржожаев, «Самұрық» инновациялық идеяларды дамыту қоры» қоғамдық бірлестігінің төрағасы Ж.Түсмағамбетов және «Әділетті қоғам» бірлестігінің төрағасы А.Сабырханов жемқорлыққа қарсы тұруда азаматтық қоғам мен үкіметтік емес ұйымдардың ролі жайында баяндамалар жасады. Конгресте жемқорлыққа қарсы тұрудың шаралары талқыланып, алда тұрған мақсаттар мен міндеттер нақтыланды. «Туған жер», «Асыл мұра – орда» және «Самұрық» қоғамдық бірлестіктерімен өзара ынтымақтастық туралы меморандумдарға қол қойылды.

Шынар БЕКБАН, «Сыр бойы».

